

Od ideje do parka Jelke Labaš Blaškovečke u Karlovcu

From idea to Jelka Labaš Blaškovačka park in Karlovac

Snježana Mirilović¹, Sanda Franković²

¹ Opća bolnica Karlovac, Andrije Štampara 3, 47 000 Karlovac, Hrvatska

² Škola za medicinske sestre Mlinarska, Mlinarska 34, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Primljeno / Received December 12th 2024 / 12. prosinca 2024.;

Prihvaćeno / Accepted January 17th 2025 / 17. siječnja 2025.;

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Snježana Mirilović, mag. med. techn., Opća bolnica Karlovac, Andrije Štampara 3, 47 000 Karlovac, Hrvatska, Tel: +385 91 1509827, e-mail: smirilovic@gmail.com

Uloga uličnog nazivlja dvostruka je – na jednoj razini služi kao orijentir u prostoru, a na drugoj nositelj je simbolične poruke. Najveća prednost uličnog nazivlja pred drugim komemorativnim simbolima poput spomenika, memorijalnih centara ili muzeja jest njegova sveprisutnost. Ulice pripadaju svakodnevnoj sferi „običnih“ stanovnika, stoga ih karakterizira mogućnost prijenosa poruke na vrlo senzibilan, gotovo neprimjetan i podsvjestan način. Iako na prvi pogled trivijalne i beznačajne prema drugim medijima, poput televizije ili novina, ulice su snažno sredstvo u simboličnoj izgradnji kolektivnog ili nacionalnog identiteta [1].

Nadijevanje imena gradskim četvrtima, ulicama, trgovima i drugim javnim površinama u Hrvata ima tisućljetnu tradiciju. Petar Šimunović tako navodi da je u Splitu 1000. godine zabilježeno prvo neslužbeno hrvatsko ime javne površine. Riječ je o prostoru oko Katedrale svetoga Duje, koji se u jednom dokumentu naziva *Sudamja*. Prvi pokušaji zakonskog uređenja imenovanja javnih površina u hrvatskim gradovima potječu s konca XVI. stoljeća, kad su u Karlovcu utvrde počele dobivati imena po zaslužnim vladarima i vojskovođama, a ulice i trgovi s obzirom na upravna i uslužna zdanja. Godine 1927. osnovan je u Zagrebu Odbor za imenovanje ulica i trgova kako bi se o hodonimima odlučivalo na jednom mjestu. Nakon hrvatskog osamostaljenja 90-ih godina prošlog stoljeća osnovan je Odbor za imenovanje naselja, ulica i trgova. Na njihovu je tragu Povjerenstvo za standardizaciju geografskih imena u svibnju 2020. godine objavilo preporuke za imenovanje naselja, ulica i trgova. U njima se, među ostalima, navodi kako se potiče da se imena ulica i trgova sadržajno temelje na zemljopisnim i drugim pojmovima te imenima i datumima povezanim s prostorom naselja, nekog hrvatskog kraja ili cjelokupne Hrvatske i povijesnim događajima ili da se imenuju po osobama koje su dale znatan doprinos kulturi, znanosti, gospodarstvu i sportu te na druge načine pridonijele razvoju naselja, jedinice lokalne samouprave, županije i/ili Hrvatske. Također se potiče uporaba dijalektnih likova u imenovanju kao važne odrednice mjesne kulture i identiteta [2].

Koliko je autoricama poznato, u Hrvatskoj samo park u Gospodskoj ulici u Zagrebu nosi ime medicinske sestre Lujze Janović Wagner. Učinilo se prikladnim da neki od javnih prostora i/ili Škola za medicinske sestre u Karlovcu nosi ime Jelke pl. Labaš Blaškovečke.

Jelka pl. Labaš Blaškovečka rođena je u hrvatskoj plemićkoj obitelji Vranyczany-Dobrinović. Njezina majka Wilhelmine Barbara Maria bila je kćer Wilhelmine „Minke“ Theresie Maximiane Vranyczany-Dobrinović udane Salis-Seewisa i unuka Ambroza st. Vranyczany-Dobrinovića [3].

Obitelj Vranyczany-Dobrinović potekla je iz grčko-dalmatinske loze bosanskog roda Dobrinovića koja je svoje plemstvo stekla 1391. godine. Povlačeći se pred Osmanlijama, u 15. stoljeću napuštaju Bosnu i naseljavaju se u Vranjici kod Splita, potom na Braču i Hvaru gdje članovi obitelji dobivaju prezime Vragizan. Iz trgovačkih i političkih razloga 1809. godine napuštaju Hvar. Ambroz st. naselio se u Severinu na Kupi, Ivan st. u Senju, Šime u Zagrebu, a nakon odlaska Francuza 1815. godine u Rijeci. U Karlovcu osnivaju obiteljsku trgovačku zajednicu s podružnicama u Rijeci i Senju koja se bavila trgovinom žitom i drvnom građom. Trgovačke veze koje su sezale do Sredozemnog i Crnog mora te atlantskih i europskih pristaništa donijele su obitelji golemo bogatstvo [4]. Karlovac je u 18. i 19. stoljeću bio značajno trgovačko središte i jedan od najbogatijih gradova u Hrvatskoj zahvaljujući trgovini žitom, brojnim skladištima na Dubovcu i brodogradilištu. Osim u ekonomskom, obitelj je napredovala u društvenom i staleškom pogledu, što je potvrđeno i brojnim plemićkim titulama i nasljednim barunatom. Kad su potomci braće Ambroza st. i Ivana st. 1827. godine primili ugarsko-hrvatsko plemstvo, prezime se mađarizira u Vranyczany [5].

Vrhunac društvene moći obitelj Vranyczany-Dobrinović bilježi krajem 19. stoljeća i u prvoj polovici 20. stoljeća. Brojni članovi obitelji ugledni su trgovci, veleposjednici, pomorci, dobrotvori, mecene, kolekcionari i intelektualci koji su obrazovanje stjecali na raznim europskim učilištima. Vlasnici su brojnih dvoraca po Hrvatskom zagorju i gra-

ditelji reprezentativnih palača u Zagrebu, Karlovcu, Rijeci i vile u Lovranu [6]. Financijskim sredstvima pomagali su u osnivanju kulturnih i znanstvenih institucija. Kao pristaše ilirskog pokreta jedni su od utemeljitelja Matice ilirske, današnje Matice hrvatske. U političkom životu istaknuo se Ambroz ml. kada je kao član Carevinskog vijeća zajedno s J. J. Strossmayerom branio hrvatsko državno pravo i zagovarao sjedinjenje Vojne krajine i Dalmacije s Banskom Hrvatskom [5, 7].

SLIKA 1. Obitelj Jelke Labaš Blaškovečke, 1905.

Drugi red treća slijeva stoji Jelka Labaš Blaškovečka, ispred nje sjedi mlađa sestra Elsa

Izvor: Tatjana Voljavec Scarborough

Utjecaj djelovanja Vranczyanya u Karlovcu egzistira do danas. Nikola Vranczyany izgradio je 1854. godine Pivovaru koju je kasnije vodio njegov sin Ljudevit. S bratom Ambrozom i drugim imućnim Karlovčanima sudjelovao je u osnivanju čitaonice *Ilirskog čitanja društvo*, današnje Gradske knjižnice. Sufinancirali su izgradnju kazališta *Zorin dom* i zalagali se za izgradnju željeznice od Karlovca prema Jadranu [7]. Pomagali su u radu bolnice i ubožnice [4]. Nikolina djeca redovito su financijski podupirala rad karitativnih društava siromašnih učenika Velike realne gimnazije u Karlovcu i Gospojinsko društvo sv. Vjekoslava kojim je nekoliko godina predsjedala Wilhelmina „Minka“ Theresia Maximiiiana Salis-Seewis [8].

I danas u Karlovcu nalazimo palaču Vranczyany na Korzu, Mauzolej obitelji karlovačke grane Vranczyany-Dobrinović na rimokatoličkom groblju Dubovac i kuću Ambroza st. u istoimenoj ulici kućnog broja 6 [5].

SLIKA 2. Palača Vranczyany u Karlovcu, 2024.

Photo: privatno

Prema poreznim knjigama iz 1885. i 1895. godine vlasnica palače na adresi Zrinjski trg 365¹ navedena je Nikolina supruga Ana Vranczyany [9].

U školskim dnevnicima nalazimo podatke da je na istoj adresi živjela i Jelka pl. Labaš Blaškovečka u vrijeme pohađanja Više djevojačke škole [10].

Na poticaj Snježane Mirilović u kolovozu 2023. godine započete su aktivnosti prikupljanja dokumentacije potrebne za pokretanje ove inicijative.² Voditeljica Zbirke za povijest sestrinstva HUMS-a Sanda Franković 14. rujna 2023. godine upućuje pismo podrške prijedlogu izmjene naziva Medicinske škole u Karlovcu i zamolbe za imenovanjem javne površine imenom Jelke pl. Labaš Blaškovečke. Ravnateljici Medicinske škole Karlovac prijedlog je poslan 19. rujna 2023.

Zamolba za imenovanje parka predana je 12. prosinca 2023. godine Povjerenstvu za gradska znakovlja, imenovanja i preimenovanja javnih prostora i objekata u gradu Karlovcu. Na prvoj sjednici Povjerenstva 20. svibnja 2024. godine zatražena je dodatna dokumentacija o suglasnosti gradske četvrti Zvijezda u kojoj se nalazi park i mišljenje Povjerenstva za standardizaciju geografskih imena. Gradska četvrt Zvijezda u lipnju potpisuje suglasnost koja se prosljeđuje u Državnu geodetsku upravu, Povjerenstvu za standardizaciju geografskih imena. Sukladno preporuci Povjerenstva da se prilikom pisanja standardiziranih službenih imena ulica i javnih objekata izostavlja navođenje društvenog statusa, akademskog stupnja i stručnog naziva, zanimanja i vjerskog zanimanja predlaže se naziv „Park Jelke Labaš Blaškovečke.“ Nakon zaprimljenog mišljenja, Povjerenstvo za gradska znakovlja, imenovanja i preimenovanja javnih prostora i objekata u gradu Karlovcu, na sjednici u studenom 2024. donijelo je odluku o novom nazivu i prijedlog uputi-

¹ Do 1902. godine numeracija kuća odvijala se prema gradskim četvrtima počevši od Zvijezde (1 – 206), Gaza (207 – 309), ulice koje dotiču palaču Vranczyany su Riječka, i Senjska (310 – 410), dio Lađarske ulice, Dubovac i Borlin (411 – 507) te Kalvarija (508 – 514). Od 1902. godine sve ulice i trgovi numeriraju se zasebno, s tim da je najveći kućni broj 55. Izvor: Ott I. Karlovački leksikon. Zagreb: Školska knjiga; 2008.

² Dokumentacija je obuhvaćala Izvadak iz gradskog Zemljišnoknjižnog odjela s podacima o posjedovnici, vlastovnici i teretovnici objekta, zamolbu za imenovanje s obrazloženjem i google kartu s fotografijom traženog objekta.

SLIKA 3. Park Jelke Labaš Blaškovečke, 2024.
Photo: privatno

SLIKA 4. Jelka Labaš u bolnici Rudolfinerhaus, stoji peta u drugom redu s desna na lijevo
Izvor: Rudolfinerhaus Privatklinik GmbH Vienna

lo na Gradsko vijeće na raspravu. Na 43. sjednici Gradskog vijeća Grada Karlovca održanoj 28. studenog 2024. jednoglasno je donesena odluka o imenovanju parka Jelke Labaš Blaškovečke.

Park se nalazi u centru grada na udaljenosti stotinjak metara od palače Vranyczany. Površine od 7174 kvadratna metra, okružen je s jugoistočne strane Ulicom Stjepana Radića, s istočne strane Ulicom Ivana Gorana Kovačića i sa sjeverozapadne strane Ulicom Ivana Gundulića [11].

Park nosi ime po prvoj predstojnici Škole za sestre pomoćnice u Zagrebu koja je školu za medicinske sestre završila u bolnici *Rudolfinerhaus* u Beču. Osnutak škole 1921. godine označio je početak profesionalizacije sestринства u Hrvatskoj, a temelje u organizaciji nastave i radu škole postavila je prva obrazovana medicinska sestra u Hrvatskoj Jelka pl. Labaš Blaškovečka [12].

Literatura / References

- [1] Stanić J, Šakaja L, Slavuj L. Preimenovanja zagrebačkih ulica i trgova. Migracijske i etničke teme. 2009; 25 (1-2): 89–124.
- [2] Vidović D. Imena naselja, ulica i trgova između administrativnih odluka i onomastike. Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika. 2022; 9 (1): 16–20.
- [3] Geni. [internet] [pristupljeno 4. 8. 2024.] Dostupno na: <https://www.geni.com/people/Jelka-Jelena-pl-Labas>
- [4] Obitelj Vranyczany-Dobrinović. [internet] [pristupljeno 8. 8. 2024.] Nacionalni arhivski informacijski susutav. Dostupno na: ARHiNET - Obitelj Vraniczany-Dobrinović (arhiv.hr)
- [5] Obitelj Vranyczany-Dobrinović [internet] [pristupljeno 8. 8. 2024.] Fabac B. Obitelj Vranyczany-Dobrinović. Dostupno na: Obitelj-Vranyczany - Dobrinović | KAFotka
- [6] Vranyczanyjevi – priča o plemićkoj obitelji u vihoru hrvatske povijesti. [internet] [pristupljeno 8. 8. 2024.] Matica hrvatska. Dostupno na: Matica hrvatska - Vijenac 580 - Vranyczanyjevi – priča o plemićkoj obitelji u vihoru hrvatske povijesti
- [7] Ott I. Karlovački leksikon. Zagreb: Školska knjiga; 2008.
- [8] Vrbetić M, Sazbo A. Karlovac na razmeđu stoljeća 1880. – 1914. Zagreb: Školska knjiga; 1989.
- [9] HR-DAKA-2. PSKKG 1850-1918. Kazala glavnih urudžbenih zapisnika 1885.
- [10] HR-DAKA-228 Viša djevojačka škola Karlovac. Ispitna izvješća više djev. škole od 1896./7. do 1900/01. VII. razred šk. godine 1899./1900. pl. Labaš Jelka (knj. br. 7)
- [11] Općinski sud u Karlovcu. Zemljišno-knjižni odjel Karlovac. Katastarska općina: 313181. Izvadak iz BZP-a. 11. prosinca 2023.
- [12] Trgovec D, Franković S. Jelka pl. Labaš Blaškovečka – prva predstojnica Škole za sestre pomoćnice u Zagrebu. SG/NJ 2021; 26: 166–74. DOI: 10.11608/sgnj.26.3.1